

VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURUOSE DIRBANČIŲ SPECIALISTŲ VISUOMENĖS SVEIKATOS POLITIKOS ŽINIŲ VERTINIMAS IR TOBULINIMO POREIKIS

Aurelija Jonušaitė

Mykolo Romerio universiteto, Politikos ir vadybos fakulteto magistrė
Elektroninis paštas: aurelija-888@hotmail.com

Irma Čaplinskienė

Mykolo Romerio universiteto, Politikos ir vadybos fakulteto
Politikos mokslų katedra
Valakupių g. 5, LT-10101, Vilnius, Lietuva
Elektroninis paštas: irma.caplinskiene@gmail.com

Santrauka

Šiame straipsnyje apžvelgti 2012 metais vykdytos apklausos rezultatai tarp visuomenės sveikatos biuruose (VSB) dirbančių specialistų. Apklausa siekta išsiaiškinti, kaip VSB dirbantys specialistai vertina savo žinias įvairiose visuomenės sveikatos srityse ir kokias su visuomenės sveikatos politikos įgyvendinimu susijusias žinias jie pageidauja pagilinti. Apklausoje dalyvavo 51 VSB specialistas. Atsakymai į anketos klausimus gauti iš visų (32) tuo metu veikiančių VSB Lietuvoje. Apklausoje duomenimis, „sveikos gyvensenos renginių organizavimas“ buvo dažniausiai nurodyta sritis, kurioje VSB specialistai savo žinias įvertino geriausiai iš 16 nurodytų visuomenės sveikatos sričių. Vadybos pagrindai ir sveikatos ekonomika – sritys, kuriose daugiausiai VSB dirbančių specialistų savo žinias įvertino silpniausiai. Pirmiausia pageidaujama žinių pagilinimo sritis – sveikatos komunikacija (išorinė – bendravimo su žiniasklaida metodai). Sekančios sritys, kuriose yra didžiausias žinių pagilinimo poreikis: valstybinių visuomenės sveikatos programų praktinio įgyvendinimo būdai bei programų ir projektų rengimas. VSB dirbantiems specialistams priimtinausiomis kvalifikacijos kėlimo formos: seminarai ir specializuoti visuomenės sveikatos specialistams skirti kursai bei tikslinės (teminės) konferencijos. Rekomendacijos: siekiant stiprinti VSB dirbančių specialistų specialiąsias kompetencijas, reikalingas kasdiniame darbe, būtina rengti mokymus, susijusius su komunikacija, viešaisiais ryšiais bei projektų ir programų vadyba.

Reikšminiai žodžiai: visuomenės sveikatos biuruose dirbantys specialistai, visuomenės sveikatos žinios, visuomenės sveikatos specialistų tobulinimo poreikis.

Įvadas

Visuomenės sveikatos priežiūros sritys savivaldybėse: visuomenės sveikatos stebėseną, bendruomenės sveikatos stiprinimas, vaikų ir jaunimo priežiūra, sveikatos programų rengimas, tvirtinimas ir įgyvendinimas ir kitų įstatymais pavestų funkcijų įgyvendinimas¹. Siekiant kuo aktyviau dirbti su bendruomenėmis, savivaldybių

1 LR visuomenės sveikatos priežiūros įstatymas, 2002 m. gegužės 16 d., Nr. IX-886, Žin., 2002, Nr. 56-2225. [žiūrėta 2011-02-26]. Prieiga internetu: http://www.istatymas.lt/istatymai/visuomenes_sveikatos_prieziuros_istatymas.htm

lygmeniu imta kurti naujas įstaigas – visuomenės sveikatos biurus (VSB). 2006 metais LR Vyriausybė patvirtino Lietuvos nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros 2006–2013 m. strategiją², kurioje numatyta plėtoti visuomenės sveikatos priežiūrą savivaldybėse, steigiant savivaldybių visuomenės sveikatos biurus. Šių įstaigų tikslas – įgyvendinti visuomenės sveikatos politiką, mokyti bendruomenę sveikos gyvensenos, mažinti gyventojų sergamumą savivaldybės teritorijoje. Visuomenės sveikatos biuras (VSB) – Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos, biudžetinė įstaiga, kurios pavyzdinius nuostatus patvirtino sveikatos ministras³.

Pirmieji visuomenės sveikatos biurai (Klaipėdos ir Joniškio rajonuose bei Šiaulių ir Kėdainių miestuose) įkurti 2006-2007 metais⁴. Iki tol savivaldybėse visuomenės sveikatos paslaugas teikė visuomenės sveikatos centrai bei kitos institucijos. Iki 2011 m. Lietuvoje buvo įkurti ir savo veiklą vykdė 32 visuomenės sveikatos biurai, iš kurių 19 yra sudarę sutartis su kitomis savivaldybėmis dėl visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų teikimo. Dauguma VSB pradėjo savo veiklą 2008 metais. Tai sąlygojo sėkmingas Valstybinės visuomenės sveikatos priežiūros plėtros savivaldybėse 2007–2010 metų programos įgyvendinimas⁵. Plėtojant VSB veiklą savivaldybėse, užsibrėžta užtikrinti geresnę visuomenės sveikatos priežiūrą mokyklose, ikimokyklinėse įstaigose ir bendruomenėse. VSB, kaip gan naujos įstaigos, turi įsitvirtinti bendruomenėje, įgauti jos narių pasitikėjimą, daugiau komunikuoti su gyventojais, skleisti ligų profilaktikos ir sveikatos gyvensenos žinias, keisti rizikingą elgseną, formuoti pozityvias nuostatas sveikatos atžvilgiu. Labai svarbų vaidmenį atlieka biuruose dirbantys specialistai, kurie turi būti išsilavinę, atitikti keliamą kvalifikaciją ir būti kompetentingi, mokslu pagrįstos informacijos sklaidėjai, autoritetai, rodantys pavyzdį bendruomenei. Sprendžiant šiuolaikines visuomenės sveikatos problemas, būtina įtraukti ir visą visuomenę, visas sveikatą lemiančias socialines bei ekonomines struktūras. Taip padaryti yra neįmanoma, jeigu nėra valstybės įsipareigojimo, tinkamos infrastruktūros bei šiems tikslams įgyvendinti parengtų visuomenės sveikatos specialistų⁶. Visuomenės sveikatos biuruose dirbančių specialistų pareigybės, jų kompetencija nurodoma teisės aktuo-

-
- 2 Lietuvos nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros 2006–2013 metų strategija. Bendrosios nuostatos. 2006 m. birželio 19 d. Nr. 600 Vilnius [žiūrėta 2011-11-25]. Prieiga internetu: <http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=48765>
 - 3 Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2008 m. kovo 15 d. įsakymas „Dėl savivaldybės visuomenės sveikatos biuro pavyzdinių nuostatų patvirtinimo“ Nr. V-196 // Valstybės žinios, 2008, Nr. 35-1253 [žiūrėta 2011-10-29]. Prieiga internetu: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=316517&p_query=&p_tr2=
 - 4 SAM pranešimas: „Visuomenės sveikatos priežiūros plėtra savivaldybėse – atsakomybė už kiekvieno žmogaus sveikatą“. [žiūrėta 2012-02-27] <http://sena2.sam.lt/sam/naujienos/?idi=3566>
 - 5 Ščeponavičius A. ir kt.: Visuomenės sveikatos priežiūros plėtra savivaldybėse. Nacionalinės sveikatos tarybos metinis pranešimas. Vilnius, 2010. p. 65-69.
 - 6 Kalėdienė R., Petrauskienė J., Rimpelė A. Šiuolaikinio visuomenės sveikatos mokslo teorija ir praktika. Kaunas: Šviesa, 1999.

se^{7, 8}. VSB veiklos plėtrai reikalingas nuolatinis VSB dirbančių specialistų kvalifikacijos tobulinimas, žinių atnaujinimas, atitinkantis realius poreikius. Nors teisiškai nėra įtvirtintas visuomenės sveikatos specialistų licencijavimas, tačiau LR sveikatos apsaugos ministerija vykdo tobulinimosi kursų programą, kurios tikslas – tobulinti savivaldybių visuomenės sveikatos biuruose dirbančių specialistų kvalifikaciją, gilinti ir įtvirtinti žinias ir įgūdžius. Šią programą sudaro atskiri moduliai, kurie yra tinkami ir kitų specialistų kvalifikacijos kėlimui⁹.

VSB funkcijos apima platų veiklos spektrą, tačiau VSB specialistų žinių pagilimo poreikiai ir jų sąsajos su praktine veikla bei teisės aktuose nustatytais funkcijomis vertinti nepakankamai. 2012 m. atliktus VSB savivaldybėse praktinės veiklos vertinimą, nustatyta, kad dažniausios VSB specialistų praktinės veiklos yra šios: informacijos apie gyventojų sveikatą pateikimas visuomenei, sveikatos mokymų organizavimas ir vykdymas bendruomenėje, duomenų apie savivaldybės gyventojų sveikatą stebėseną bei tikslinių visuomenės sveikatos programų kūrimas ir įgyvendinimas¹⁰. Šiame straipsnyje bus apžvelgti 2012 metais vykdytos apklausos rezultatai tarp VSB dirbančių specialistų. Apklausą siekta išsiaiškinti, kaip visuomenės sveikatos biuruose dirbantys specialistai vertina savo žinias įvairiose visuomenės sveikatos srityse ir kokias su visuomenės sveikatos politikos įgyvendinimu susijusias žinias jie pageidauja pagilinti¹¹. Iki 2011 metų VSB dirbo 90 visuomenės sveikatos specialistų (be specialistų mokyklose)¹². Šioje apklausoje dalyvavo 51 ir tai sudaro 56,9 proc. visų specialistų (visuomenės sveikatos stiprinimo ir stebėsenos). Apklausą atlikta internetinės apklausos būdu. Buvo sukurta viešai nepublikuojama elektroninė anoniminė anketa internetinėje svetainėje <http://apklausa.lt/>. Anketos nuoroda buvo siunčiama elektroniniu paštu VSB darbuotojams personaliai arba anketa siūsta į atitinkamo VSB bendrą elektroninį paštą. Anketos buvo išsiuntinėtos į visus (32) Lietuvos VSB. Anketos nuoroda respondentams buvo siūsta du kartus. Užpildytų anketų sulaukta iš 51 specialisto iš visų Lietuvos VSB. Anketavimas vykdytas 2012 metų pirmąjį ketvirtį.

- 7 LR sveikatos apsaugos ministro įsakymas 2001 m. gegužės 25 d. Nr. 299 „Dėl Kvalifikacinių reikalavimų Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos biudžetinių ir viešųjų įstaigų, jų padalinių ir filialų vadovams tvirtinimo“//Valstybės žinios, 2001, Nr. 47-1641[žiūrėta 2012-01-12]. Prieiga internetu: <http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=146576AC-26DF-42B6-AEE9-6C396803FF70>
- 8 LR sveikatos apsaugos ministro įsakymas 2007 m. lapkričio 24 d. Nr. V-918 „Dėl savivaldybės visuomenės sveikatos biuro privalomų pareigybų sąrašo ir joms keliamų kvalifikacinių reikalavimų patvirtinimo“, Valstybės žinios, 2007, Nr.: 121-4983.
- 9 LR sveikatos apsaugos ministro įsakymas 2009 m. vasario 9 d. Nr. V-97 „Dėl visuomenės sveikatos priežiūros specialistų profesinio tobulinimo kursų programų tvirtinimo“//Valstybės žinios, 2009, Nr.: 19-787 [žiūrėta 2011-12-11] Prieiga internetu: <http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=B3566D1D-69D9-4E51-B008-C41ECD177D7C>
- 10 Tupikaitė S. Visuomenės sveikatos biurų savivaldybėse praktinės veiklos vertinimas. MRU Politikos ir vadybos fakultetas. Magistro darbas. 2012.
- 11 Jonušaitė A. Visuomenės sveikatos biuruose dirbančių specialistų visuomenės sveikatos politikos žinių poreikio įvertinimas. MRU Politikos ir vadybos fakultetas. Magistro darbas. 2012.
- 12 Sveikatos apsaugos ministerijos internetinis tinklalapis http://www.sam.lt/go.php/lit/Visuomenes_sveikatos_biurai

REZULTATAI

1. Tiriamasis kontingentas

Tyrimė dalyvavo 51 respondentas. Pagal lytį – 47 (92,2 proc.) moterys ir 4 (7,8 proc.) vyrai. Pagal amžių respondentai psiskirstė sekančiai: iki 50 metų amžiaus sudarė daugumą (78,4 proc.), iš kurios beveik 30 proc. jauni 20–29 metų amžiaus. Pagal išsilavinimą dauguma (68,6 proc.) respondentų turėjo aukštąjį universitetinį išsilavinimą, 27,4 proc. – aukštąjį ne universitetinį, likusieji – žemesnio, ar neatsakė. Tik kas šeštas iš dešimties visuomenės sveikatos specialistas turėjo visuomenės sveikatos kvalifikacinį išsilavinimą (56,9 proc.) – bakalauro ar magistro laipsnį. Penktadalis respondentų yra įgiję slaugos kvalifikaciją apie dešimtadalis turi felčerio diplomą.

2. Visuomenės sveikatos biuruose dirbančių specialistų savo žinių įvertinimas

VSŠ dirbančių specialistų prašyta įvertinti savo žinias šešiolikoje visuomenės sveikatos sričių (1 lentelė). Vertindami žinias, respondentai galėjo pasirinkti vieną iš šių atsakymų: (1 – silpnai, 2 – patenkinamai, 3 – vidutiniškai, 4 – gerai, 5 – labai gerai).

1 lentelė. Visuomenės sveikatos specialistų, savo žinių įvertinimas (proc.)

Nr.	Įvertinkite savo žinias šiose srityse:	Procentais (%)				
		1	2	3	4	5
1.	Nacionalinių visuomenės sveikatos politiką reglamentuojančių teisės aktų žinojimas	1,1	11,8	39,2	39,2	8,7
2.	ES visuomenės sveikatos politikos strateginių dokumentų žinojimas	5,8	37,3	31,4	23,5	2,0
3.	Visuomenės sveikatos programų rengimas	2,0	19,5	25,5	41,2	11,8
4.	Populiacinių (įvairių tikslinių grupių) sveikatos tyrimų organizavimas	2,0	25,5	29,4	33,3	9,8
5.	Stebėsenai reikalingos informacijos apie gyventojų sveikatą paieška įvairiose sveikatos statistikos duomenų bazėse	2,0	19,5	25,5	25,5	27,5
6.	Tarpinstitucinis bendradarbiavimas	3,9	19,6	27,5	31,4	17,6
7.	Sveikatos mokymo organizavimas (metodai, formos, lygiai)	2,0	12,0	34,0	34,0	18,0
8.	Sveikos gyvensenos renginių organizavimas	0,0	8,0	30,0	36,0	26,0
9.	Poveikio sveikatai vertinimas	13,7	13,7	39,2	25,5	7,9
10.	Aplinkos veiksnių poveikio sveikatai vertinimas	9,8	27,5	31,4	27,5	3,8
11.	Valstybinių visuomenės sveikatos programų praktinio įgyvendinimo būdai	0,0	19,6	41,2	33,3	5,9

12.	Aktualiausių Lietuvai infekcijų ypatumai ir jų valdymas	0,1	17,6	45,1	29,4	7,8
13.	Aktualiausių Lietuvai neinfekcinių ligų ir traumų ypatumai ir jų valdymas	0,0	19,6	37,3	31,4	11,7
14.	Savivaldybės institucijų sprendimų projektų poveikio visuomenės sveikatai vertinimas	11,8	23,5	27,5	31,4	5,8
15.	Vadybos pagrindai	17,6	29,4	35,3	15,7	2,0
16.	Sveikatos ekonomikos	25,5	25,5	35,3	11,8	1,9

Išanalizavus anketų duomenis, nustatyta, kaip VSB dirbantys specialistai, vertina savo visuomenės sveikatos ir susijusių sričių žinias. Daugiausiai respondentų, įvertinusių „silpnai“ savo žinias buvo dvejose srityse: sveikatos ekonomikos (25,5 proc.) ir vadybos pagrindų (17,6 proc.). Daugiausiai respondentų, įvertinusių „patenkinamai“ savo žinias buvo aplinkos veiksnių poveikio sveikatai vertinimo srityje (27,5 proc.). Daugiausiai „vidutiniškai“ savo žinias įvertinusių respondentų šios srityse: aktualiausių Lietuvai infekcijų ypatumai ir jų valdymas (45,1 proc.) bei valstybinių visuomenės sveikatos programų praktinio įgyvendinimo būdai (41,2 proc.). Daugiausiai „gerai“ savo žinias įvertinusių respondentų šiose srityse: visuomenės sveikatos programų rengimas (41,2 proc.), nacionalinių visuomenės sveikatos politiką reglamentuojančių teisės aktų žinojimas (39,2 proc.), sveikos gyvensenos renginių organizavimas (36 proc.). Daugiausiai „labai gerai“ įvertinusių savo žinias yra šiose srityse: stebėsenai reikalingos informacijos apie gyventojų sveikatą paieška įvairiose sveikatos statistikos duomenų bazėse (27,5 proc.) bei sveikos gyvensenos renginių organizavimas (26 proc.).

3. Visuomenės sveikatos biuruose dirbančių specialistų žinių pagilavimo poreikis

VSB dirbančių specialistų prašyta nurodyti, kurias su visuomenės sveikatos politikos įgyvendinimu susijusias žinias jie pageidauja pagilinti (2 lentelė). Atsakydami į klausimus, respondentai turėjo pažymėti prie kiekvienos srities jo poreikius labiausiai atitinkantį vieną atsakymą (1 – nepageidauju, 2 – nežinau, 3 – pageidauju, bet tai ne prioritetas mano darbe, 4 – pageidauju, nes tai reikalinga mano kasdieniniam darbui, 5 – pirmiausia pageidauju (labai pageidauju)).

2 lentelė. VSB dirbančių specialistų visuomenės sveikatos politikos žinių pagilavimo poreikis (proc.)

Nr.	Kurias su visuomenės sveikatos politikos įgyvendinimu susijusias žinias Jūs pageidaujate pagilinti?	Procentais (%)				
		1	2	3	4	5
1.	Sveikatos apsaugos politika Lietuvoje	2,0	0,0	23,4	7,1	27,5
2.	Sveikatos apsaugos politika Europos Sąjungoje	4,4	3,5	35,3	9,2	17,6

3.	Teisės aktų rengimas	22,0	12,0	32,0	6,0	8,0
4.	Programų ir projektų rengimas	0,0	6,0	10,0	2,0	32,0
5.	Strateginių planų kūrimas	4,0	10,0	14,0	2,0	30,0
6.	Sveikatos komunikacija (išorinė – bendravimo su žiniasklaida metodai)	3,9	9,8	9,8	5,3	41,2
7.	Sveikatos komunikacija – bendravimas su gyventojais (advokatavimas ir kt.)	10,0	6,0	14,0	4,0	36,0
8.	Populiacijos (įvairių grupių) sveikatos vertinimo metodai (stebėsenos funkcija)	5,8	15,7	25,5	5,5	27,5
9.	Sveikatos informacijos paieška sveikatos statistikos duomenų bazėse	4,0	18,4	28,6	0,6	18,4
10.	Teisės aktų paieška informacinėse bazėse	14,0	28,0	20,0	34,0	4,0
11.	Sveikatos mokymo metodų praktinis taikymas bendruomenėje	2,0	3,9	19,6	4,9	19,6
12.	Socialinių partnerių paieškos ir įtraukimo į sveikatos stiprinimo veiklą metodai	6,0	10,0	12,0	2,0	20,0
13.	Poveikio sveikatai vertinimo metodai	8,2	6,1	26,5	2,9	16,3
14.	Aplinkos veiksnių poveikio sveikatai vertinimo metodai	4,0	8,0	30,0	6,0	12,0
15.	Sveikos gyvensenos renginių organizavimas	3,9	0,1	23,5	9,2	33,3
16.	Valstybinių visuomenės sveikatos programų praktinio įgyvendinimo būdai	4,4	3,5	5,9	2,9	33,3
17.	Aktualiausių Lietuvai užkrečiamųjų ligų valdymo metodai bendruomenėje	2,0	2,0	17,6	2,9	25,5
18.	Aktualiausių Lietuvai neinfekcinių ligų ir traumų valdymas	2,0	2,0	17,6	4,9	23,5
19.	Savivaldybės institucijų sprendimų projektų poveikio visuomenės sveikatai vertinimo metodai	2,0	5,8	29,4	5,3	27,5
20.	Tarpinstitucinis bendradarbiavimas (principai, praktiniai metodai)	5,9	9,8	17,6	7,3	29,4
21.	Visuomenės sveikatos priežiūros viešųjų paslaugų administravimo modeliai	11,8	3,9	21,6	3,3	29,4
22.	Vadybos pagrindai	9,8	9,8	17,6	5,3	27,5
23.	Sveikatos ekonomikos	11,8	9,8	29,4	9,4	19,6
24.	Profesinės sveikatos stebėsenos organizavimo ypatumai	12,0	18,0	14,0	8,0	28,0

Išanalizavus pateiktus respondentų atsakymus, nustatytos labiausiai pageidaujamos sritys kvalifikacinių žinių pagilimui, kurias nurodė daugiau nei 30 proc. respondentų:

sveikatos komunikacija (išorine – bendravimo su žiniasklaida metodai), sveikatos komunikacija – bendravimas su gyventojais (advokatavimas ir kt.), valstybinių visuomenės sveikatos programų praktinio įgyvendinimo būdai, sveikos gyvensenos renginių organizavimas, programų ir projektų rengimas. Daugiau nei 50 proc. VSB dirbančių specialistų pageidauja pagilinti žinias, nes tai reikalinga kasdiniame jų darbe šiose srityse: aktualiausių Lietuvai neinfekcinių ligų ir traumų valdymas, aktualiausių Lietuvai užkrečiamųjų ligų valdymo metodai bendruomenėje, socialinių partnerių paieškos ir įtraukimo į sveikatos stiprinimo veiklą metodai, sveikatos mokymo metodų praktinis taikymas bendruomenėje, valstybinių visuomenės sveikatos programų praktinio įgyvendinimo būdai. Tarp labiausiai tobulinimuisi nepageidaujamos srities VSB dirbantys specialistai nurodė teisės aktų rengimą (22 proc.).

4. VSB dirbančių specialistų kvalifikacijos tobulinimosi formų įvertinimas

VSB dirbantys specialistai nurodė, kad labiausiai priimtinos šios tobulinimosi formos: seminarai (68,6 proc.), specializuoti visuomenės sveikatos specialistams skirti tobulinimo kursai (62,7 proc.) bei tikslinės (teminės) konferencijos Lietuvoje (56 proc.). Užsienio šalyse labai populiarī tobulinimosi forma - tobulinimosi kursai nuotoliniu būdu (on-line) neatsitraukiant iš savo darbo vietos bei savarankiškas mokymąsis – skaitant (analizuojant) mokslinius praktinius pranešimus, publikacijas – yra patraukli ir priimtina kas antram respondentui.

Rezultatų aptarimas

Beveik du trečdaliai respondentų norėtų geriau suprasti sveikatos apsaugos politiką Lietuvoje ir šioje srityje jie pageidauja ir labai pageidauja pagilinti savo žinias. Nors visi respondentai dirba visuomenės sveikatos srityje ir daugelis gerai žino visuomenės sveikatos teisinę bazę, tačiau trečdalis respondentų tvirtai atsakė, kad jiems nėra aiškios visuomenės sveikatos reformos kryptys Lietuvoje, kas, pavyzdžiui, rodo nuoseklios visuomenės sveikatos politikos stoką šalyje ir specialistams, ypač atokesniuose regionuose, sunkiau suprasti, o juo labiau įgyvendinti visuomenės sveikatos politiką savivaldybėse. Kita vertus, visuomenės sveikatos politikos įgyvendinimas savivaldybių lygmenyje yra neatsiejamas nuo platesnio visuomenės sveikatos konteksto suvokimo tiek nacionaliniu tiek ES lygmeniu. Tačiau beveik 43,1 proc. VSB dirbančių specialistų pažymėjo, kad silpnai ar patenkinamai žino ES visuomenės sveikatos politikos strateginius dokumentus, o gerai juos žino mažiau nei ketvirtadalis respondentų. Lietuvos teisinę visuomenės sveikatos politiką reglamentuojančią bazę privalu žinoti ir išmanyti kiekvienam visuomenės sveikatos specialistui. Teisės aktų rengimo žinias VSB dirbantys specialistai pageidauja pagilinti mažiausiai, lyginant su kitomis sritimis.

Dirbant su bendruomene, ieškant socialinių partnerių ar stiprinant tarpinstitucinį bendradarbiavimą yra būtinas geras bendras vadybinis pasirengimas. Tačiau kas antras respondentas nurodė, kad turi silpnas ar patenkinamas vadybos pagrindų ir sveikatos ekonomikos žinias. Šios dvi sritys atspindi bendrąsias specialistų vadybines kompeten-

cijas, kurios, šio tyrimo duomenimis, vertintinos kaip nepakankamos. Šias sritis patobulinti norėtų daugiau kaip pusė respondentų.

Nors visuomenės sveikatos programų rengimo žinias respondentai įvertino kaip vieną iš geriausiai žinomų sričių, tačiau norintys dar tobulinti savo programų ir projektų rengimo žinias nurodė 84 proc. respondentų. Tai rodo, kad programinė ir projektinė veikla VSB specialistų darbe yra viena iš aktualiausių.

Tiek apie aktualiausių infekcijų, tiek apie neinfekcinių ligų ir traumų ypatumus ir valdymą savo žinias respondentai vertino beveik vienodai. Šių žinių tobulinimo poreikis yra tarp labiausiai pageidaujamų sričių po programų ir projektų rengimo bei valstybinių programų praktinio įgyvendinimo būdų.

VSB specialistų veikla gyventojų sveikatos stiprinimo srityje neįsivaizduojama be sveikos gyvensenos renginių organizavimo bendruomenėje. Gerai ar labai gerai savo žinias šioje srityje vertina 62 proc. respondentų. Prie sėkmingo renginio rezultato gali labai prisidėti žiniasklaidos priemonės ir personaliniai VSB dirbančių specialistų ne tik vidinės, bet ir išorinės komunikacijos gebėjimai, kurių svarbą suvokia du trečdaliai VSB dirbančių specialistų ir tiek pat jų nori tobulinti bendravimo su žiniasklaida metodus. Siekiant neiškraipytos informacijos pateikimo bei pasirenkant priemonę, kuri efektyviausiai, padėtų informacijai pasiekti gavėją (bendruomenė), būtina, kad specialistas puikiai žinotų ne tik teikiamą informaciją, bet ir būdus bei priemones, kaip tai kuo efektyviau ir tinkamiau atlikti. Nežiūrint, kokia VSB dirbančio specialisto specializacija, visi savo darbe susiduria su komunikavimo – informacijos teikimo žiniasklaidai – poreikiu. Efektyviausia, kai organizacija turi vieną asmenį atsakingą už komunikaciją su žiniasklaida¹³. Komunikacija su žiniasklaida priskirama prie viešosios komunikacijos. Kitaip šią viešąją komunikaciją galėtume įvardinti kaip ryšius su visuomene, kurių vienas iš pagrindinių tikslų informuoti apie organizacijos veiklą, darbus bei paslaugas. Specialitas teikiantis informaciją, pirmiausia turi gerai žinoti teikiamą informaciją bei palaikyti puikius dalykinius santykius su žiniasklaidos atstovais. Efektyvūs ryšiai su žiniasklaida reikalauja specifinių žinių, įgūdžių ir savybių¹⁴.

Išvados

Sveikos gyvensenos renginių organizavimas – tai sritis, kurioje daugiausiai VSB dirbančių specialistų savo žinias įvertino geriausiai. Vadybos pagrindai ir sveikatos ekonomika – sritys, kuriose daugiausiai VSB dirbančių specialistų savo žinias įvertino silpniausiai.

Pirmiausia pageidaujama su visuomenės sveikatos politikos įgyvendinimu susijusi žinių pagilinimo sritis – sveikatos komunikacija (išorinė – bendravimo su žiniasklaida metodai). Sekančios sritys, kuriose yra suminis didžiausias (labai pageidauja ar pageidauja, nes tai reikalinga kasdieniame darbe) žinių pagilinimo poreikis: valstybinių vi-

13 Gudonienė V. Visuomenės informavimo ir komunikacijos įgūdžių vadovas visuomenės sveikatos specialistams. – Vilnius: Naujoji matrica, 2002, UDK-070:616(474.5)(036).

14 Mamedaitytė S. Ryšiai su visuomene: autorizuota metodinė medžiaga, 2003 gegužės mėn.-6 p. [žiūrėta 2011-12-11] Prieiga internetą: http://www.mediabv.lt/resursai/vrstudija/Rysiai_su_visuomene_S.Mamedaityte.pdf.

suomenės sveikatos programų praktinio įgyvendinimo būdai bei programų ir projektų rengimas.

VSB dirbantiems specialistams priimtinausios kvalifikacijos kėlimo formos: seminarai ir specializuoti visuomenės sveikatos specialistams skirti kursai bei tikslinės (teminės) konferencijos.

Rekomendacijos

Tikslinga rengti daugiau specializuotų visuomenės sveikatos specialistams skirtų mokymų, kurie atitiktų jų praktinius poreikius ir būtų naudingi jų kasdieninėje veikloje įgyvendinant savivaldybėse visuomenės sveikatos politiką.

Siekiant stiprinti VSB dirbančių specialistų specialiąsias kompetencijas, reikalingas kasdieniame darbe, būtina rengti mokymus, susijusius su komunikacija, viešaisiais ryšiais bei projektų ir programų vadyba. Siekiant stiprinti bendrąsias VSB dirbančių specialistų vadybines kompetencijas tikslinga organizuoti įvairių vadybos dalykų mokymus, kurie būtų naudingi bet kuriame darbe, net ir keičiant darbo vietą.

Literatūra

1. Gudonienė V. Visuomenės informavimo ir komunikacijos įgudžių vadovas visuomenės sveikatos specialistams. – Vilniu: Naujoji matrica.,2002.-UDK-070:616(474.5)(036).
2. Jonušaitė A. Visuomenės sveikatos biuruose dirbančių specialistų visuomenės sveikatos politikos žinių poreikio įvertinimas. MRU Politikos ir vadybos fakultetas. Magistro darbas. 2012.
3. Kalėdienė R., Petrauskienė J., Rimpelė A. Šiuolaikinio visuomenės sveikatos mokslo teorija ir praktika. Kaunas: Šviesa, 1999.
4. Lietuvos nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros 2006–2013 metų strategija. Bendrosios nuostatos. 2006 m. birželio 19 d. Nr. 600 Vilnius [žiūrėta 2011-11-25]. Prieiga per internetą: <http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=48765>.
5. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2008 m. kovo 15 d. įsakymas „Dėl savivaldybės visuomenės sveikatos biuro pavyzdinių nuostatų patvirtinimo“ Nr. V-196 // Valstybės žinios, 2008, Nr. 35-1253 [žiūrėta 2011-10-29]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=316517&p_query=&p_tr2=.
6. LR visuomenės sveikatos priežiūros įstatymas, 2002 m. gegužės 16 d., Nr. IX-886, Žin., 2002, Nr. 56-2225. [žiūrėta 2011-02-26]. Prieiga per internetą: http://www.istatymas.lt/istatymai/visuomenes_sveikatos_prieziuros_istatymas.htm.
7. LR sveikatos apsaugos ministerijos pranešimas: „Visuomenės sveikatos priežiūros plėtra savivaldybėse – atsakomybė už kiekvieno žmogaus sveikatą“. [žiūrėta 2012-02-27]. Prieiga per internetą: <http://sena2.sam.lt/sam/naujienos/?idi=3566>.
8. LR sveikatos apsaugos ministro įsakymas 2001 m. gegužės 25 d. Nr. 299 „Dėl Kvalifikacinių reikalavimų Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos biudžetinių ir viešųjų įstaigų, jų padalinių ir filialų vadovams tvirtinimo“ //Valstybės žinios, 2001, Nr. 47-1641 [žiūrėta 2012-01-12]. Prieiga per internetą: <http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=146576AC-26DF-42B6-AEE9-6C396803FF70>.
9. LR sveikatos apsaugos ministro įsakymas 2007 m. lapkričio 24 d. Nr. V-918 „Dėl savivaldybės visuomenės sveikatos biuro privalomų pareigybių sąrašo ir joms keliamų kvalifikacinių reikalavimų patvirtinimo“, Valstybės žinios, 2007, Nr.: 121-4983.

10. LR sveikatos apsaugos ministro įsakymas 2009 m. vasario 9 d. Nr. V-97 „Dėl visuomenės sveikatos priežiūros specialistų profesinio tobulinimo kursų programų tvirtinimo“// Valstybės žinios, 2009, Nr.: 19 -787 [žiūrėta 2011-12-11] Prieiga internetu: <http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=B3566D1D-69D9-4E51-B008-C41ECD177D7C>
11. Mamedaitytė S. Ryšiai su visuomene: autorizuota metodinė medžiaga, 2003 gegužės mėn.- 6 p. [žiūrėta 2011-12-11] Prieiga per internetą: http://www.mediabv.lt/resursai/vrstudija/Rysiai_su_visuomene_S.Mamedaityte.pdf.
12. Tupikaitė S. Visuomenės sveikatos biurų savivaldybėse praktinės veiklos vertinimas. MRU Politikos ir vadybos fakultetas. Magistro darbas. 2012.
13. Sveikatos apsaugos ministerija. 2011. Prieiga per internetą: http://www.sam.lt/go.php/lit/Visuomenes_sveikatos_biurai.
14. Ščeponavičius A. ir kt.: Visuomenės sveikatos priežiūros plėtra savivaldybėse. Nacionalinės sveikatos tarybos metinis pranešimas. Vilnius, 2010. p. 65-69.

Assessment of knowledge on public health policy and the need for professional training among professionals working in Public Health Bureau

Aurelija Jonušaitė, Irma Čaplinskienė
Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary

In this article, an overview of the findings of the survey 2012 among public health professionals working in public health bureau is presented. The survey was aimed at finding out how professionals working in public health bureau assess their knowledge in various areas of public health and what knowledge associated with implementation of public health policies they would like to improve. The survey involved 51 specialists. The answers to the questionnaire were received from all public health bureau functioning in Lithuania at that time. According to the survey, „healthy lifestyle events organization” was the top rated area which the professionals were most knowledgeable about out of 16 listed, whereas Management Basics and Health Economics were reported as the weakest knowledge areas. Health Communication (external - communication with media methods) was the area that needed improvement most, followed by: methods of practical implementation of state public health programmes and programme/project development. Most favoured forms of training were: seminars and specialized courses for public health professionals as well as thematic conferences. Recommendations: In order to strengthen specific competencies of professionals, which they require in daily work, it is necessary to provide training in communications, public relations and project/programme management.

Keywords: *professionals working in public health centres, public health news, public health professionals' need for improvement.*

Aurelija Jonušaitė, Mykolo Romerio universiteto Politikos ir vadybos fakulteto magistrė.

Irma Čaplinskienė, Mykolo Romerio universiteto Politikos ir vadybos fakulteto Politikos mokslų katedros lektorė.

Aurelija Jonušaitė, Master of Mykolas Romeris University, Faculty of Policy and Management.

Irma Čaplinskienė, Faculty of Policy and Management, lecture at the Department of Political Sciences, Mykolas Romeris University.